

СТАНОВИЩЕ

от проф.дбн Яна Илиева Топалова /изследовател R4 в БФ/
Биологически факултет на СУ „Св.Климент Охридски“, член на научно жури, съгласно
Заповед №1 от 3.01.2023 г. на Директора на ИО-БАН

По процедура за заемане на академичната длъжност „ПРОФЕСОР“, област на
висше образование: 4. Природни науки, Математика и информатика, Професионално
направление 4.3. Биологически науки, Научна специалност Хидробиология, Научно
направление „МАКРОЗООБЕНТОС“, обявен в ДВ- Бр. 87/01.11.2022 г.

за нуждите на секция „Биология и екология на морето“ в ИО-БАН

1. Общо преглед на конкурсната документация, представена от кандидата

Представената от единствения кандидат в конкурса за професор доц. Д-р Валентина Русева Тодорова, документация може да се характеризира по следния начин: тя е в подходящ обем, подредена прецизно, високо организирана, лесно четима и проследяема, конструирана е със стил и класа, напълно отговаря на изискванията на ЗРАСПБ, правилника за неговото приложение и правилника на ИО-БАН.

2. Кариерно развитие и тематичен профил на кандидата

Доцент Валентина Тодорова е родена през 1966 г. Висшето си образование завършва в СУ „Св. Климент Охридски“, Биологически факултет през 1992 г., от когото датират и моите впечатления от нея. Тя е магистър по биология със специализация „Хидробиология и опазване на водите“ и още от студентските си години беше една от най-мотивираните и най-посветените на хидробиологичните изследвания студентки. След завършването си, тя постъпва на работа в ИО-БАН, където преминава през всички етапи на развитието на един изследовател с трайно оформен интерес към биологията и екологията на морето, преминаващи през задълбочаването на изследванията върху морския макрозообентос. През своето кариерно развитие тя **непрекъснато разширява, обогатява, надгражда и задълбочава изследователския си интерес и профил.** Към датата на изготвянето на това становище към широкия кръг качества и умения на кандидата, могат да се посочат: талантът да изследва и представя в различни научни продукти морските екосистеми, високо ценен партньор в научно-изследователски проекти, организаторски и ръководни умения, добити като ръководител на секция „Биология и екология на морето“ и като заместник директор на ИО-БАН, ръководител на научно изследователски проекти и колективи, участник и автор на подготовката и верификацията на екологични нормативни документи, желан експерт и консултант в национални и международни органи – МОСВ, ИАОС, БДЧР, Главна дирекция „Околна среда“ на ЕК, Черноморска комисия и др.

3. Научноизследователска дейност на кандидата

3.1. Преглед и анализ на публикациите и наукометричните данни

Общото впечатление от представената по конкурса документация е, че на преден план може да се посочи следното: **мащаб, голям обем, разнообразие, високи индикатори, съответстващи**

на високи научни постижения, отговарящи на изискванията за заемането на академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ в ИО-БАН и според националните изисквания за дадената научна област. По-долу в таблицата съм представила конкретните бройки научни трудове по групи и съответстващите на тях брой точки.

Научните публикации на доц. д-р Валентина Тодорова включват 86 заглавия. Четири от тях са свързани с образователната и научна степен „доктор“, 35 са представени по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“, а 47 са представени за рецензиране по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“. Реферирани в световноизвестните бази данни с научна информация (Web of Science и/или Scopus) са общо 41 заглавия, от които представени по настоящия конкурс са 29 публикации - 28 научни статии и 1 глава от книга. Извън справката за съответствие с минималните национални и изискванията на ИО-БАН във връзка с конкурса са представени и 18 други публикации (нереферирани в Web of Science и Scopus) и избрани научно-технически доклади.

Група показатели	Представени доказателства	Брой точки	Брой точки
А.	Дисертационен труд на тема за ОНС Доктор	50	50
В.	4. Хабилюационен труд – научни публикации в издания, които се реферират и индексират в световноизвестни бази данни с научна информация Web of Science и Scopus	100	148
Г.	7. Научни публикации в издания – реферирани и индексирани в световно известни бази данни с научна информация Web of Science и Scopus, извън хабилюационния труд – 13 бр. 8. Глава от книга – 7 бр.	220	346
	ОБЩО ЗА Г.		346
Д.	Цитирания в научни издания, според изискванията	120	674
Е.	Ръководство на в нац. Проекти – 6 бр. Участия в международни проекти – 9 бр. Привлечени средства	150	787
ВСИЧКО		640	2005

Всички посочени числови данни водят към **два важни междинни извода**: 1/ Кандидатът има разнообразна, богата и напълно отговаряща на изискванията и надхвърляща необходимите показатели за длъжността „ПРОФЕСОР“ научна продукция ; 2/ Той е известен изследовател и творец в национален и международен план с разработките си в областта на биологията и екологията на морето.

3.2. Основни научни и научно-приложни приноси по хабилюационната справка и като цялостни приноси на публикационната дейност

Научните приноси на доцент Тодорова могат да бъдат систематизирани в следните направления: развитие на научното познание за биоразнообразието, структурата, функционалните характеристики и екологията на бентоса в Черно море; разработване на индикаторни системи за оценка на екологичното състояние на екосистемата на Черно море; развитие на методичните стандарти за хармонизирано прилагане на европейското законодателство в областта на биоразнообразието, водите и морската околна среда; картиране и моделиране на бентосните местообитания в Черно море; развитие на научните и методични основи за морско пространствено планиране и за опазване на морската природа чрез свързани мрежи от морски защитени зони.

В резюме, приносите могат да се представят като:

Първо: Оригинален принос за обогатяване на научното познание в областта на биоразнообразието на морския макрозообентос и други групи организми на видово-популяционно, зооценолично и хабилюационно ниво на организация. Това са най-многобройните публикации 16 на брой. В тях са систематизирани 25-годишни данни за макрозообентоса в периода 1998-2022 г. В последното десетилетие (2011-2021 г.) са натрупани нови емпирични данни от над 1400 седиментни

проби за биоразнообразието, обилието и разпространението на морския макрозообентос от българския черноморски шелф. Това е една „библия на черноморския бентос“ по принос.

Второ: Оригинален принос за развитие на научното познание за неместните видове в Черно море, включително за въвеждането на нови чужди видове и екологичното въздействие на установени инвазивни видове. Развитие на научните основи за управление на инвазивния вид *Rapana venosa* /6 бр.публикации/.

Трето: Развитие на научните основи за оценка на екологичното състояние на макрозообентоса и състоянието на морската околна среда по отношение на бентосните местообитания и целостта на морското дъно. Разработване на индикаторни класификационни системи /5 бр. публикации/. В този раздел е разработена система от индикатори за състоянието на макрозообентоса като задължителен биологичен елемент за качеството (БЕК) на крайбрежните води по Рамковата директива за водите (РДВ) и елемент за оценка на дънните местообитания по Рамковата директива за морска стратегия (РДМС). От значителния натрупан обем данни, чрез прилагане на статистически методи за анализ, са изведени типово-специфичните референтни условия за всички бентосни биотопи, характерни за седиментите от българския черноморски шелф и крайбрежие.

Четвърто: Развитие на научните основи за оценка на физическите смущения от мобилни дънни риболовни уреди върху морското дъно и бентосните местообитания /3 бр. публикации/. Проведено е първото по рода си изследване в Черно море, което оценява физическите смущения върху морското дъно от мобилни дънни риболовни уреди и извежда взаимовръзката между този вид антропогенен натиск и екологичното състояние на дънните местообитания в българския черноморски шелф. Анализирани са петгодишни данни от Системата за наблюдение на риболовните кораби (VMS) с прилагане на адаптирана методика на Международния съвет за изследване на морето (ICES) за оценка на натиска чрез използване на индикатора „пропорция на протралираната площ“ SAR (swept-area ratio).

Пето: Принос за развитие на познанието и оценка на екосистемните услуги на дънните местообитания в европейските морета в подкрепа на морското пространствено планиране и управление. Систематизирана е информацията за 56 типа европейски биотопи на морското дъно, класифицирани съгласно EUNIS, и свързаните с тях стоки, услуги, проблеми с чувствителността и природозащитния статус, като последният се отнася до инструменти за управление и защита, които понастоящем се прилагат за тези биотопи на европейско или международно ниво. Стоките и услугите са класифицирани в адаптирани категории предложени от MEA (Millenium Ecosystem Assessment). За всеки биотоп категориите стоки и услуги са оценени в три класа „Висок“, „Нисък“ и „Пренебрежим / Неприложим / Неизвестен“.

Шесто: Принос за развитие на научнообоснована стратегия за опазване на природата в екологично свързани мрежи от морски защитени зони /6 бр. публикации/. Предложен е холистичен консервационен подход за изграждане на добре свързана система от морски защитени зони, основана на комплексни знания за физическата океанографска свързаност (течения, циркулация) и разпръскването на пропагулите, бета-разнообразието на видовете и генетичната свързаност на множество видове, имащи жизнени цикли с разнообразни характеристики.

Седмо: Значими са и методичните приноси, научно-приложните приноси към внедряването на европейски екологични директиви с ползватели МОСВ, БДЧР, както и приносът към европейското и регионалното научно сътрудничество и за развитие на научно-техническата инфраструктура на ИО-БАН.

4. Педагогическа дейност на кандидата

Педагогическата дейност на кандидата се състои в участие в обучението на студенти и докторанти. Има данни за един обучаван от нея докторант, отчислен с право на защита и доказателства, че доцент Тодорова отговаря за акредитацията на ИО-БАН за обучение на

докторанти, което изисква дълбоко познаване на спецификите на научните програми и модули за обучение на докторантите.

5. Експертна дейност и проектна дейност

Доцент Тодорова е уважаван, търсен експерт в областта биологията и екологията на морето в национален и международен план. Нейната експертна дейност в областта на конкурса е **забележителна като обем**, съдържание, активност, добити компетентности и квалификация и разнообразие и беше засегната по-подробно в раздел 2 на становището. Тя участва и ръководи многобройни национални и международни проекти – ръководила е 2 национални проекта, българския екип в 4 международни проекта, участвала е в 9 международни проекти и многобройни национални такива.

6. Обобщаващ коментар, лични впечатления, критични бележки и препоръки

Анализът, направен дотук на професионалното развитие на доцент Тодорова показва, че през 20 годишния ѝ трудов стаж тя се е оформила като изследовател, експерт, творец, управленец и лидер в ИО-БАН с **ясно изразен профил и висока квалификация**, напълно отговарящи и съвпадащи с тематиката на обявения конкурс за ПРОФЕСОР. Активната публикационна, експертна и проектна дейност по обем, съдържание и качество **покрива и надхвърля многократно изискванията за заемане на длъжността ПРОФЕСОР в ИО-БАН и според националните изисквания за заемане на длъжността. Тя е и признат експерт в международен план.**

Научно-изследователската дейност има за резултат многобройни нормативни документи за оценка и управление на водите и морските екосистеми с ползватели МОСВ, РДЧР, ИАОС и др.

Имам лични впечатления от доцент Тодорова още от далечната 1996 г. Високо ценя нейния задълбочен и иновативен подход в изследването на морските екосистеми. Отдавам значимото и на това, че тя проявява и успешно прилага майсторство в конструирането, управлението и успешното извеждане на интердисциплинарни проекти, ръководството на научни екипи, като проявява и усъвършенства мениджърските и лидерските си умения. Ценя по достойнство това, че в нейната работа тя винаги е **целева, фокусирана и ориентирана към конкретни високи резултати**. Тези мои думи много ясно са илюстрирани в подготвената документация за заемане на длъжността „ПРОФЕСОР“, но и аз като човек от професионалната гилдия, многократно съм виждала нейните качества – **изследователски талант, целеустременост, комуникативност, екипност, лидерство, фокус върху главното, даване на личен пример, възискателност към себе си и към партньорите си**. Препоръката ми е за в бъдеще да намери време за създаването на своя лична школа и най-вече да посвети време на обучение докторанти за да предаде и мултиплицира ценните си знания, умения, квалификация и компетентности чрез млади изследователи.

7. Заключение

Въз основа на изложения по-горе анализ на представената конкурсна документация, и от моите дългосрочни впечатления от доцент Тодорова, считам, че тя отговаря на изискванията за ПРОФЕСОР, формулирани в ЗРАСРБ, правилника за неговото приложение и в Правилника на ИО-БАН. Без съмнение тя е изграден специалист в областта на хидробиологията с акцент „биология и екология на морето“, с доказани място и роля в БАН и в международен план.

По мое убеждение това е достатъчна аргументация да препоръчам на уважаемото Научно жури и на ИО-БАН – в съответствие с чл.29 б, ал.1, във връзка с чл.29 от ЗРАСРБ, както и с чл. чл. 60 и 61 от Правилника за неговото прилагане – **да гласуват за придобиването от доцент. д-р Валентина Русева Тодорова на академичната длъжност „ПРОФЕСОР“.**

1.03.2023 г.

Автор на Становището:

/проф. дбн Яна Топалова/